

fendiendo la verdad, la virtud y la Religión. Por lo que hace á los que, con nobilísimo y santo propósito, unen el arte de escribir al amor y al celo por los intereses católicos, que tienen en la memoria de continuo, si desean que sus trabajos sean fecundos y laudables desde todos los puntos de vista, recuerden constantemente lo que debe exigirse de cuantos pelean por una causa óptima. Es necesario que escriban con el mayor cuidado, así como que no se aparten de la moderación, de la prudencia y principalmente de la caridad, madre y compañera de todas las virtudes. Por donde se vé cuán mal é injustamente obran los que, á fin de favorecer un partido político, no dudan en acusar á los otros de sospechosos en la fe católica, por el hecho sólo de que son de un partido político diferente, como si el honor de profesión del Catolicismo estuviera necesariamente unido á tal ó cual partido político.

Lo que acaba de ser objeto de Nuestras advertencias ó de Nuestras órdenes, lo confiamos á vuestra autoridad, á la cual deben respeto y sumisión aquellos sobre quienes estais colocados; singularmente los Sacerdotes, que en toda su vida privada ó pública, sea que cumplan las funciones del sagrado ministerio, sea que se dediquen á la enseñanza en los Liceos, no dejan de depender nunca del poder de los Obispos. A los Sacerdotes pertenece invitar á los otros con su propio ejemplo, á practicar todas las virtudes, como también á prestar á la autoridad episcopal la obediencia y el respeto debidos.

A fin de que de todo esto el feliz resultado que se espera, invoquemos el auxilio del Cielo y acudamos desde luego á la fuente inagotable de la gracia divina, al Corazón Santísimo de Nuestro Salvador Jesucristo, cuyo culto especial y antiguo está entre vosotros en vigor. Imploramos la protección de María Inmaculada, Madre de Dios, del patrón especial con que se honra ese reino, así como de vuestra santa Reina Isabel y de los Santos Mártires, que desde los primeros tiempos de la Iglesia establecieron ó propagaron el Cristianismo en Portugal á costa de su sangre.

Ahora, en testimonio de Nuestra benevolencia, y en prenda de celestiales dones, concedemos afectuosamente en el Señor la Bendición Apostólica á vosotros, al Clero y á todo vuestro pueblo.

Dado en Roma, en San Pedro, el 14 de Septiembre de 1886, año noveno de Nuestro Pontificado.—LEON PAPA XIII.

EPISTOLA ENCYCLICA
AD LUSITANIAE EPISCOPOS
LEO PP. XIII
VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM

PERGRATA Nobis accidit communis epistola vestra, quam superiore mense accepimus, quaeque illud maxime testabatur, vos civesque vestros libentibus animis cognovisse novissima Apostolicae Sedis cum regno Lusitano pacta conventa, de iisque laetari, velut de re bene gesta ac bono publico non minimum profutura.—Omnino, quod vos perspexistis, illud Nobis fuit in universo hoc negotio propositum, ut ea ad dignitatem imperii conservarentur, quae regibus vestris de catholico nomine meritis Pontifices romani contulerant, unaque meliori constitutioni commodisque rei Indorum christianae consuleretur. Quod quidem propositum partim videmur consecuti, partim confidimus Dei munere beneficioque consecuturos.—Quamobrem intuentibus animo optatissimum, de quo loquimur, eventum, prospicere licet in posterum, nec ominari solum, sed plane spem certam concipere, futurum ut christianum nomen in Lusitania vestra ad communium rerum salutem florere pergat, et maiora in dies incrementa capiat.

Cui spei ut ad plenum respondeat exitus, Nos profecto primi omnium, ita Deus adsit propitius, debimus op. ram. Purimum vero adiumentum in prudentia, vigilantiaque vestra episcopali, in solertia et virtute Cleri, in voluntate populi Lusitani, sine ulla dubitatione reperiemus. Immo in causa tam nobili tamque fructuosa nec partes desiderabuntur virorum qui rem publicam gerunt: de quibus minime dubitamus, quin Nobis sapientiam et aequitatem suam, sicut nuperime probaverit, ita probare reliquo tempore velint: multo magis quod catholicae fidei studium beneque de Ecclesia merendi consuetudo non est apud Lusitanos inusitata aut recens, sed per vetus diuque celebrata.

Etenim quamquam est Lusitania velut ad extremitatem sita peninsulae Ibericae, eademque angustioribus limitibus circumscribitur, tamen reges vestri, quae laus est non exigua, imperii fines in Africam, in Asiam, in Oceaniam protulerunt, ut ex ipsi praestantioribus

gentibus nulli Lusitania cederet, multas antecelleret. — Sed virtutem horum inceptorum magnitudini parem unde putandi sunt quaesivisse? Scilicet, si recta diuificari velit, ex amore sensuque religionis. In his enim ad ignotas et barbaras gentes laboriosis periculosisque expeditionibus, sic animo affectos constat plerumque fuisse, ut Christo Domino prius inservirent, quam vel utilitati vel gloriae, serendi christiani nominis, quam propagandi imperii sui cupidiore. Una cum expressa imagine vulnerum lesu Christi, quod erat populare gentis vexillum, praefere maiores vestri Crucem sacrosanctam in trirēibus, in acie, venerabundi simul ac fidentes consueverunt, ut non tam armorum quam Crucis ipsius praesidio nobiles victorias, quarum gloria permansit, videantur adepti. — Quae pietas tunc maximo enituit, cum Lusitaniae reges viros apostolicos ex exteris quoque gentibus accessites studiose conquirebant, Francisci Xaverii vestigiis ingressuros, eosdemque non semel a romanis Pontificibus Nuntiorum Apostolicorum auctos potestate. Singularis haec fuit nec unquam interitura maiorum vestrorum laus, quod in remotissimas gentes fidei christianae lumen principes invexerint, eoque insigni beneficio Sedem quoque Apostolicam sibi egregie demeruerint. — Nec unquam sano Decessores Nostri destiterunt, quominus grati animi significationes genti vestrae exhiberent; cuius rei praeclearum spectat, quoties decora singularia in reges collata. Ad Nos quod spectat, quoties reputamus quam magna gesserit populus non ita magnus, gestum tantum exemplum a Lusitanis petere, quanta vis religionis pietatisque sit: simulque Nostra vehementius excitatur mixta admiratione benevolentia. Ita sane: paternam vobis caritatem vel nuperrime re videamur probavisse: quandoquidem in componenda de rebus Indiae orientalis controversia, Nos quidem, quantum officii Nostri ratio potiebatur, liberaliter cum Lusitania egimus atque indulgentes. Quoniamque rectum est parem voluntatem accipere et reddere, idcirco plurimum de studio fidei atque gubernatorum rei publicae Nobismetipsa pollicemur. Fore nimirum confidimus, non solum ut curam summam de his adhibeant quae pacta sunt, sed operam Nobiscum pariter ac vobiscum libentius conferant ad ea, quae istic Ecclesia accepit, detrimenta sarcinenda.

Sunt haec sane haud levis, praesertim si conditio spectetur Cleri vestri, et Ordinum religiosorum: quorum clades non in Ecclesiam solum, sed in ipsam civitatem redundavit, quae sibi sensit, ereptis adiutores prudentes et strenuos, quorum opera informandis populi moribus, instituendae iuventuti, ipsis etiam coloniis ad christiana instituta fiendis, non mediocri usui esse potuisset, hodie maxime, eum tam late patentem sacris expeditionibus campum in Africa interiori videamus.

Quod si ad ipsas malorum origines animum advertamus, impietatis libidinem, quae superiore saeculo tantopere invaluit, neque unicam neque praecipuum causam arbitremur fuisse. Pervasis illa quidem, velut contagione morbi, vestrorum etiam animos, incursumque

suo graves roinas traxit: nihilominus non si videntur longe a vero discedere qui maiorem perniciem consenti aliam a politicarum partium factionibus, intestinis discordiis, popularium seditionum procellis. Etenim religionis laudem et antiquam Lusitanorum erga romanum Pontificatum fidem nulla vis extinguere, nullae artes laefactare potuerunt. In mediis etiam vestrae reipublicae tempestatibus, populi semper iudicium fuit, foedus concordiamque regnorum cum Ecclesia maximum esse principium, quo christianae regi oportet civitates: eamque ob causam sanctum religiosae unitatis vinculum non modo permansit incoluae, sed praebuit, auctoritate nutuque legum, constitutioni politicae fundamentum. Quae sane, laetabilia et ad commemorandum iucunda, ostendunt, rei catholicae statum, idoneis remediis adhibitis, non difficile fieri posse longe meliorem. Vigent enim bona semina; quae si constantia animorum concordiaque voluntatum adoleverint, optatorum fructuum copiam submittent.

Hi vero qui cum imperio praesunt, quorum tam necessaria est opera ad Ecclesiae incommoda sananda, facile intellegit, quemadmodum Lusitanum nomen ad tantum gloriae fastigium catholicae religionis virtute beneficioque pervenit, ita unam esse viam tollendis malorum causis expeditam, si eiusdem religionis ductu auspiciisque res publica constanter administratur. Quo facto, cum ingenio, cum moribus, cum voluntate populi futura est gubernatio rei publicae congruens. Continet enim catholica professio publicam regni Lusitaniae legitimamque religionem; proptereaque omnino consentaneum est, tutela legum ac magistratum potestate esse defensam, praesidiisque omnibus ad incolunitatem, ad perennitatem, ad decus, publice munitam. Politicae perinde atque ecclesiasticae potestati sua legitime constet et libertas et actio, omnibusque sit persuasum, quod res ipsa quotidiano experimento confirmat, tantum abesse ut invidiosa emulatione adversetur Ecclesiae potestati civili, ut huic plurima et maxima ad salutem civium tranquillitatemque publicam adimenta suppeditet.

Ex altera parte hi qui sacra auctoritate polent, quoscumque pro munere suo acturi sunt, sic agant, ut ipsis plane fidere se posse ac debere rectores civitatis intellegant, nec ullam sibi oblatam causam putent retinendarum fortasse legum, quas interest Ecclesiae non retineri. Suspiciendi, diffidendi locum plerumque praebet politicarum concertatio partium: idque vos satis experiendo cognovistis. Profecto catholicorum hominum et nominatim Clericorum primum maximumque officium est nihil unquam nec re suscipere, nec opinione profiteri, quod ab obsequio fidei Ecclesiae dissentiat, aut cum conservatione iurum eius consistere non possit. Quamvis autem fas cuique sit suum de rebus mere politicis iudicium, modo ne religioni iustitiaeque repugnet, honeste legitimeque tueri, tamen videtis, Venerabiles Fratres, perniciosum errorem eorum, si qui sunt, qui rem sacram remque civilem non salis discernant, religionisque nomen ad politicarum partium trahant patrocinium.

Igitur prudentia ac moderazione adhibita, non solum nullus erit suspicionibus locus, verum etiam firmius consistet illa catholicorum vehementer a Nobis expellita consensio. Quae si antea difficilior ad impetrandum fuit, ea de causa fuit, quod nimis multi plus forsitan, quam par esset, tenaces sententiae suae, nihil unquam nulloque ratione a studio partium suarum recedendum putaverunt. Quae quidem studia, tametsi intra certos fines improbari nequeant, adeptionem tamen supremam illius atque optatissimae coniunctionis valde impediunt.

Vestrum itaque erit, Venerabiles Fratres, omnem industriae diligentiaeque vim illud intendere ut, prudenter amotis quaecumque obstare videantur, salutarem concordiam animorum concilietis. Idque commodius ex sententia succedet, si in re tanti momenti non disiuncte, sed collatis in unum curis, manum operi admoveritis. Quamobrem oportuna in primis videtur communicatio et societas consiliorum inter vos, ut legendi ratio similis existat. Quinam vero consiliorum delectus sit habendus, quid proposito conducat aptius, haud aegre dispicietis si vobis ob oculos veluti normam propositiveritis quae identidem ab Apostolica Sede de huiusmodi negotiis declarata ac praescripta sunt, maxime vero litteras Nostras Encyclicas de constitutione christiana reipublicae.

Ceterum non omnia singulatim persequemur, quae idoneum res medium desiderant, praesertim cum ea sint exploratiora vobis, Venerabiles Fratres, quos incommodorum vis proxime et praee ceteris urget. Similiter nec ea enumerabimus, quae tempestivam civilis potestatis operam postulant, ut rei catholicae, quo modo aequum est, consulatur. Cum enim nec de paterno animo Nostro, nec de vestro leibus civilibus obsequio dubitare queant, rectum est confidere, fore ut gubernatores civitatis iusto pretio aestiment propensionem Nostrae itaque vestrae voluntatis, Ecclesiamque, multis causis afflictam, in libertatis dignitatisque debitum gradum restituendum curent. Nos autem, quod est partium Nostrarum, paratissimo semper animo futuri sumus agere communique consensu statuere de negotiis ecclesiasticis quod maxime opportunum videatur, honestas et aequas condiciones libenter accepturi.

Quaedam alioqui sunt, eoque non parvi momenti, quibus nominatim debet industria vestra, Venerabiles Fratres, mederi. Eiusmodi in primis est paucitas sacerdotum, ex eo maxime profecta, quod pluribus locis, nec brevi a norum intervallo, vel ipsa Seminaria alumnis sacrorum instituendis desiderata sunt. Haec de causa saepe vel christianae institutioni multitudinis, vel sacramentorum administrationi vix aegreque consultiunt. Nunquam vero, quoniam divinae providentiae beneficio in Dioecesibus singulis sua sunt Clericorum seminaria, et ubi novam restituta sunt, brevi, ut speramus et cupimus, restituantur, supplendi collegia sacerdotum in promptu est ratio, si modo disciplina alumnorum ea, qua decet, ratione constituta sit. Quam ad rem plane confidimus cognita Nobis prudentia sapientiaeque

vestra: sed tamen ne consilium Nostrum in hoc genere desideretis, dicta vobismetipsis putate, quae ad venerabiles fratres Hungariae Episcopos paulo ante in causa simili perscripsimus: «Omnino in instituendis clericis sunt duae res necessariae, doctrina ad cultum montis, virtus ad perfectionem animi. Ad eas humanitatis artes, quibus adolescens actus informari solet, adiungenda disciplinae sacrae et canonicae, cauto, ut earum doctrina rerum sana sit, usquequaque incorrupta, cum Ecclesiae documentis penitus consentiens, hisque maxime temporibus, vi et uberlate praestans, ut potens sit exhortari... et eos, qui contradicunt, arguere. Vitae sanctitas qua dempta, inflat scientia non aedificat, complectitur non solum probos honestosque mores, sed eum quoque virtutum sacerdotum horum, unde illa existit, quae efficit sacerdotum bonos, similitudo Iesu Christi, summi et aeterni sacerdotis.... In iis (Seminariis) maxime evigilant curae et cogitationes vestrae: efficit, ut litteris disciplinam tradendis lecti viri praeficiantur, in quibus doctrinae sanitas cum innocentia morum coniuncta sit, ut in re tanti momenti vobis confidere iure optimo possitis. Rectores disciplinae, magistros pietatis eligit prudentia, consilio, rerum usu praee ceteris commendatos: communisque vitae ratio, auctoritate vestra, sic temperetur, ut non modo nihil unquam alumni offendant pietati contrarium, sed abundent adiuventis omnibus, quibus altitudo pietas, aptisque exercitationibus incitentur ad sacerdotium virtutum quotidianos progressus.»

Deinde vero vigilia vestra debet maxima et singularis esse in presbyteros, ut quo minor est operariorum numerus, eo sese impertiant in excolenda vinea Domini alacriores. Illud ex Evangelio messis quidem multa vera de vobis usurpari videtur posse, propterea quod religiosam institutionem semper Lusitani homines adamare consueverunt, eandemque cupide et libenter excipiunt, si in sacerdotibus: magistris suis, ornamenta virtutum doctrinaeque laudem inesse perspexerint. Itaque mirum quantum profutura Cleri est opera in erudiendis popularibus suis, maxime adolescentibus, digne ad usqueque posita. Sed ad pariendum alendumque in hominibus amorem virtutis, exploratum est, valere maxime exempla: proptereaque curent, quotquot in muneribus sacerdotibus versantur, non solum ne quid in ipsis deprehendantur ab officio institutoque ordinis sui dissentiens, sed ut morum vitaeque sanctitate emineant, tanquam lucerna super candelabrum, ut luceat omnibus qui in dono sunt.

Tertium denique genus, in quo curas vestras oportet assidue versari, earum rerum est quae, mandatae litteris, in singulos dies, aut statim temporibus in lucem prodire solent. Nostis tempora. Venerabiles Fratres: ex altera parte rapiuntur homines inexplorabili cupiditate legendi, ex altera ingens praee scriptorum colluvio licenter effunditur: quibus causis vix dici potest, quanta laesio ho. estati morum, quanta religionis incolumitati quotidie ruina imponat. Itaque hortando, monendo, omni qua potestis ope et ratione perse-

verste, ut factis, ab istiusmodi corruptis fontibus hominés revocare, ad salubres haustus adducere. Plurimum iuvenil, si cura ductaque vestro diaria publicentur, quae molis venenis undecumque oblati opportune medentur, suscepto veritatis, virtutis, religionis patrocinio. Et quod ad eos pertinet, qui scribendi artem cum amore studioque rei catholicae honestissimo, sanctissimoque proposito coniungunt, si labores suos vere volunt esse fructuosos et utique laudabiles, constanter meminerint quid ab iis requiratur, qui pro causa optima dimicant. Scilicet in scribendo summa cum cura adhibeant necesse est moderationem, prudentiam, maximeque eam, quae vel mater vel comes est virtutum reliquarum caritatem. Fraternalis vero caritati videtur quam sit contraria suspicandi levitas, criminandi tenacitas. Ex quo intelligitur, vitiose et iniuste facturos, qui favent uni parti politicae, si crimen suspectae fidei catholicae aliis inferre non dubitent, hac una de causa quod sunt ex altera parte, perinde ac catholicae professionis laus cum his illius partibus politicis necessitate copuletur.

Haec, quae hactenus vel monuimus vel praecipimus, auctoritate vestrae commendata sint; quam quidem vereri, et cui subesse necesse est universos, quibus praecedit, praecipue vero sacerdotes, qui in omni vita cum privata, tum publica, sive in muneribus sacri ordinis versentur, sive magisterium in Lyceis exerceant, in Episcoporum potestate esse nunquam desinunt; iidemque quemadmodum ad omne decus virtutis, ita ad obtemperacionem et obsequium, quod auctoritati episcopali tribuere oportet, debent vel exemplo suo vocare ceteros.

Quo autem omnia ex voto ac prospere cedant, caelestem opem deprecemur; in primisque perennem illum divinae gratiae fontem adaeamus, Cor sanctissimum Servatoris nostri Iesu Christi; cuius viget apud vos religio praecipua et vetus. Patrocinia imploremus Immaculae Dei Genitricis Mariae, cuius singulari tutela Lusitanum regnum gloriatur: item Elisabethae vestrae, feminarum regiarum sanctissimae, sanctorumque martyrum, qui vel a primis Ecclesiae temporibus profuso sanguine rem christianam in Lusitania constituerunt vel auxerunt.

In tercia testem benevolentiae Nostrae et caelestium donorum aspiciam, benedictionem Apostolicam vobis et Clero populoque vestro universo permanserit in Domino impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum die XIV Septembris anno MDCCLXXXVI, Pontificatus Nostri anno nono

LEO PP. XIII.

EPÍSTOLA ENCÍCLICA ACERCA DE LA LIBERTAD HUMANA LEON P. XIII.

Venerables Hermanos: Salud y bendición apostólica.

LA libertad, bien aventajadísimo de la naturaleza y propio únicamente de los que gozan de inteligencia ó razón, da al hombre la dignidad de estar en manos de su propio consejo y tener la potestad de sus acciones; pero interesa en gran manera el modo con que se ha de ejercer semejante dignidad, porque del uso de la libertad se originan, así como bienes sumos, males también sumos. En mano del hombre está, en efecto, obedecer á la razón, seguir el bien moral, tender derechamente á su último fin; pero igualmente puede inclinarse á todo lo demás, y yendo tras apariencias engañosas de bien, perturbar el orden debido y correr á su perdición voluntaria. Jesucristo, libertador del linaje humano, restituyendo y aumentando la antigua dignidad de la naturaleza, ayudó muchísimo á la misma voluntad humana, y añadiéndole de una parte los auxilios de su gracia, y proponiéndole por otra la felicidad sempiterna en los cielos, la elevó á cosas mejores. De semejante modo la Iglesia, porque oficio suyo es propagar por toda la duración de los siglos los beneficios que por Jesucristo adquirimos, ha merecido bien y merecerá bien siempre de don tan excelente de la naturaleza. A pesar de esto, se cuentan no pocos que piensan ser la Iglesia obstáculo para la libertad del hombre; y la causa de que así piensen está en el perverso y del todo invertido juicio que forman de la libertad. Porque, ó la adulteran en su noción misma, ó con la opinión que de ella tienen la dilatan más de lo justo, preten-